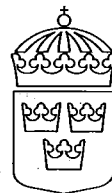

Regeringens skrivelse

1991/92:145

med redogörelse för den svenska
krigsmaterielexporten år 1991

Skr.
1991/92:145

○ Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 19 mars 1992 samt överlämnar en i utdraget angiven redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1991.

○ På regeringens vägnar

Carl Bildt

Ulf Dinkelspiel

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, P. Westerberg

Föredragande: statsrådet Dinkelspiel

Skrivelse med redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1991

Den svenska tillverkningen, försäljningen och exporten av krigsmateriel kontrolleras av statsmakterna.

Tillverkning och tillhandahållande regleras genom lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m.m. (tillverkningslagen, ändrad senast SFS 1991:1896) och förordningen (1983:1036, ändrad senast SFS 1989:565) i samma ämne.

Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 1984.

I tillverkningslagen föreskrivs att tillverkning av krigsmateriel inte får ske utan regeringens tillstånd. Vidare krävs tillstånd för att försälja, utbjuda mot vederlag eller förmedla krigsmateriel, uppfinning avseende krigsmateriel och metod för framställning av sådan materiel.

För utövande av kontroll över tillverkning och försäljning av krigsmateriel inrättades år 1935 krigsmaterielinspektionen (KMI), som numera finns inom utrikesdepartementets handelsavdelning. Berörda företag är skyldiga att till KMI ge in deklARATIONER rörande bl.a. import och försäljning av krigsmateriel. År 1988 infördes även en rapporteringsskyldighet beträffande uppdrag som lämnats åt någon annan att tillverka krigsmateriel.

På grundval av redovisningen från de krigsmaterielproducerande företagen upprättar KMI statistik. En sammanställning av materialet görs årsvis.

I Sverige råder sedan länge ett förbud mot utförsel av krigsmateriel utan regeringens tillstånd.

Regler om krigsmaterielexport finns i lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. (utförsellagen) och dithörande förordning (1988:561, ändrad senast SFS 1989:566). Båda författningarna trädde i kraft den 1 juli 1988.

Enligt utförsellagen krävs tillstånd till utförsel av varor som utgör krigsmateriel. Tillstånd krävs vidare för att till någon utom riket upplåta eller överlåta tillverkningsrätt avseende krigsmateriel samt att utveckla krigsmateriel åt någon i utlandet. Bestämmelser om vad som avses med krigsmateriel finns i den nyssnämnda förordningen.

Tillstånd enligt utförsellagen krävs även, med vissa undantag, för att inom riket bedriva militärt inriktad utbildning av utländska medborgare.

Enligt utförsellagen och förordningen är tillverkare av krigsmateriel skyldiga att kvartalsvis redovisa den marknadsföring de bedriver utomlands. Underrättelse måste även lämnas till regeringen senast fyra veckor innan ett anbud lämnas till, eller ett avtal sluts med, någon i utlandet beträffande försäljning eller annat tillhandahållande av krigsmateriel eller upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt avseende krigsmateriel.

Beslut i ärenden rörande dispens från utförselbudet fattas av regeringen. Regeringsärendena bereds av KMI. Nära samråd sker därvid med utrikesdepartementets politiska avdelning, försvarsdepartementet och i vissa fall med näringsdepartementet. Utrikeshandelsministern har bemyndigats att pröva utförselärenden som inte avser utförsel i större omfattning eller i övrigt inte är av större vikt.

Riksdagen fastställde år 1971 (prop. 1971:146, UU 21, rskr. 343) de riktlinjer som skall ligga till grund för tillståndsprövningen. Riktlinjerna har sedermera bekräftats genom godkännandet av proposition med förslag till lag om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. år 1982 (prop. 1981/82:196, UU 26, rskr. 345).

Det är inte möjligt att utforma riktlinjer för tillståndsprövningen så att alla svårigheter i tillämpningen kan undanröjas. Det är därför naturligt att prövningen av de enskilda tillståndsärendena tillmäts särskild betydelse. Enligt 10 kap. 6 § regeringsformen skall regeringen i utrikesärenden av större vikt överlägga med utrikesnämnden före avgörandet, om så kan ske. Vissa utförselärenden rörande krigsmateriel är av den arten att överläggning med nämnden skall äga rum. Även om sådana överläggningar inte bedöms erforderliga, har det likväl ansetts önskvärt att prövningen av vissa enskilda ärenden ges en bredare förankring. Riksdagen beslutade år 1984 på grundval av propositionen (1984/85:82) om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, att en rådgivande nämnd i krigsmaterielexportfrågor skulle inrättas (UU 1984/85:5, rskr. 61).

Nämnden, som består av sex ledamöter tillsatta på parlamentarisk grund, inledde sin verksamhet i februari 1985. Den höll år 1991 tio sammanträden. Nämnden har till uppgift att lämna råd i enskilda krigsmaterielexportfrågor. Nämnden sammanträder på kallelse av krigsmaterielinspektören som också leder sammanträdena. Det ankommer på inspektören att redovisa samrådet för det föredragande statsrådet.

Alla principiellt viktiga ärenden görs till föremål för samråd inom nämnden. Dess månatliga sammanträden ger ledamöterna en fortlöpande insyn i regeringens handläggning av krigsmaterielexportärendena. Nämnden ersätter dock inte utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen har att överlägga med utrikesnämnden om.

För att bistå krigsmaterielinspektören med beredning av ärenden rörande klassificering av krigsmateriel inrättades år 1984 ett särskilt tekniskt-vetenskapligt råd med företrädare för flera olika institutioner, som äger kunskap om teknologins tillämpning på civila resp. militära områden. Under år 1991 höll rådet sex sammanträden.

I nyss nämnda proposition (1984/85:82) uttalade regeringen sin avsikt att varje år lämna riksdagen en redogörelse för den svenska krigsmaterieexporten. Härigenom skulle riksdagen förse med en samlad information om

krigsmaterielexporten samtidigt som underlag skulle ges för en bredare allmän debatt.

I enlighet härmed har regeringen sedan år 1985 förelagt riksdagen en årlig skrivelse med redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Inom KMI har nu utarbetats en redogörelse avseende år 1991. Redogörelsen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Av redovisningen framgår bl.a. att utförseltillstånd för försåld krigsmateriel under år 1991 lämnats till ett värde av 2 559 milj.kr. jämfört med 2 980 milj.kr. under år 1990. Detta innebär räknat i fasta priser en minskning med 17 %. År 1990 skedde en minskning med 60 % i förhållande till värdet av utförseltillstånd som meddelats under år 1989.

Svenska tillverkares faktiska krigsmaterielexport under år 1991 uppgick till 2 705 milj.kr. mot 3 327 milj.kr. under år 1990. I fasta priser innebär detta en minskning med 21,5 %. Värdet av krigsmaterielexporten för år 1991 ligger därmed på den nivå som förelåg under den första delen av 1980-talet.

Vårt defensivt inriktade försvar, liksom det svenska värnpliktsystemet, geografiska och klimatiska förhållanden m.m, ställer särskilda krav på de vapensystem som skall ingå i våra försvarsstyrkor. Vi måste också under kris och krig själva kunna tillverka och underhålla vapen och annan materiel. I den proposition om totalförsvarets utveckling till och med budgetåret 1996/97 samt anslag för budgetåret 1992/93 (prop. 1991/92:102) som nyligen överlämnades till riksdagen, har understrukits att en inhemsk försvarsindustri utgör en väsentlig tillgång i den svenska säkerhetspolitiken. Det framhålls vidare att Sverige för sin teknologiförsörjning, inte minst på det försvarsteknologiska området, är hänvisat till olika former av internationellt samarbete. Regeringens bedömning, som framgår av nyss nämnda proposition, är att Sverige har ett starkt säkerhetspolitiskt behov av att i ökad utsträckning delta i det internationella forsknings- och utvecklingssamarbete som härvid pågår, inte minst mellan länderna i den Europeiska Gemenskapen.

I den proposition som låg till grund för nu gällande lag om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m., (prop. 1987/88:154) uttalade föredraganden att en närmare analys borde göras av sambandet mellan den svenska försvarsindustrins förmåga att tillgodose kravet på en ur neutralitetspolitisk synvinkel acceptabel självförsörjning av försvarsmateriel och denna industris beroende av exportmöjligheter. Regeringen tillsatte i juni 1988 en parlamentarisk utredning om krigsmaterielexporten (dir. 1988:41). Utredningen har haft i uppdrag att genomföra en analys av nyss nämnda slag, liksom att utreda konsekvenserna av och villkoren för försvarsindustriellt samarbete med utlandet samt pröva behovet av ändringar i nu gällande riktlinjer för krigsmaterielexporten och i förekommande fall formulera förslag till sådana ändringar. Utredningen lämnade i februari 1990 betänkandet (SOU 1989:102) Utlandssamverkan på krigsmaterielområdet. Betänkandet har remissbehandlats.

I juni 1988 fick en särskild utredare i uppdrag att se över krigsmaterielbegreppet, utredningen om krigsmaterielbegreppet (dir. 1988:42). Översynen avsåg dels nuvarande krigsmaterieförteckning, dels principerna för klassifi-

ceringen. Utredaren lämnade i oktober 1989 sitt betänkande Begreppet krigsmateriel (SOU 1989:66). Även detta betänkande har remissbehandlats.

Jag avser att senare föreslå regeringen att under detta år förelägga riksdagen förslag till en ny lag rörande krigsmateriel. Därvid kommer de två nämnda utredningarna att behandlas.

En särskild handbok utgavs av KMI i december 1988 till ledning för dem inom försvarsindustrin och hos statliga myndigheter som har befattning med ärenden rörande tillverkning och utförelse av krigsmateriel. Handboken redovisar nu gällande regelverk och handlägningsordning för tillståndsärenden. En andra upplaga av handboken har utgivits under år 1991.

FNs generalförsamling har i december 1991 antagit en resolution som ställer långtgående krav på medlemsländerna att redovisa såväl sin import som export av tyngre konventionella vapen. Härigenom torde öppenheten i fråga om internationella vapenöverföringar komma att öka i väsentlig grad.

Krigsmaterielinspektionen kommer, i samråd med försvarets myndigheter, att för innevarande år 1992 sammanställa de uppgifter som i enlighet med den nyss nämnda FN-resolutionen nästa år skall överlämnas till FNs generalsekreterare.

Redogörelsen om krigsmaterielexporten år 1990 överlämnades till FN i engelsk översättning. Även årets redogörelse kommer att överlämnas till FN som ett led i vår strävan efter ökad öppenhet på detta område.

Jag hemställer att regeringen

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört i det föregående,

dels till riksdagen överlämnar redogörelsen för den svenska krigsmaterielexporten år 1991.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar i enlighet med hans hemställan.

Nä

regg

Svensk krigsmaterielexport år 1991

Skr. 1991/92:145

Bilaga

Allmän bakgrund

Krigsmaterielinspektionen (KMI) följer utvecklingen av marknadsföringen, försäljningen och exporten av krigsmateriel från Sverige. De företag som har tillstånd att bedriva verksamhet på krigsmaterielområdet – för närvarande omkring 160 stycken, varav ett sjuttiofem är aktiva – är skyldiga att lämna redovisning i olika hänseenden till KMI. Detta material jämte uppgifter som inspektionen tar fram på annat sätt analyseras och bearbetas inom KMI. I propositionen (1984/85:82) om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport uttalade regeringen sin avsikt att varje år lämna riksdagen en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Föreliggande redogörelse avser den svenska krigsmaterielexporten år 1991.

Utförelsetillstånd

Antalet inkomna utförelseärenden har under senare år varierat mellan 1500 och 2300. Den övervägande delen av dessa har gällt utförelse av reservdelar, enstaka vapen och annan krigsmateriel av begränsat värde.

Beslut om utförelsetillstånd fattas av regeringen. I ärenden som inte avser utförelse i större omfattning eller i övrigt inte är av större vikt får det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden om utförelse av krigsmateriel pröva frågor om sådant tillstånd. Som framgår av tabell 1 fattades år 1991 regeringsbeslut i utförelseärenden som sammantaget utgjorde 98 % av det totala värdet av givna tillstånd för försäljning. Uppgifterna om antalet regeringsbeslut innefattar beslut som avser utförelse för försäljning liksom vissa andra ändamål (reparation, demonstration m.m.).

Tabell 1. Utförelsebevis för försäld krigsmateriel under åren 1985–1991

År	Totalt värde milj. kr.	Härav reg. beslut milj. kr	% av total- värdet	Antal reg.beslut
1985	3 120	3 030	97	182
1986	4 262	4 151	97	226
1987	5 383	5 320	99	285
1988	6 405	6 333	99	380
1989	7 247	7 100	98	312
1990	2 980	2 912	98	328
1991	2 559	2 511	98	350

Av tabell 2 nedan framgår att det sammantagna värdet av beviljade utförelsestillstånd beräknat i fasta priser minskat under år 1991 med 17 %.

Skr. 1991/92:145
Bilaga

Tabell 2. Utförelsebevis för försåld krigsmateriel under åren 1985-1991 i löpande priser och i 1968 års prisnivå¹ jämte den procentuella värdeförändringen

År	Värde i löpande priser milj. kr.	Värde i 1968 års priser milj. kr.	Värdeförändring %
1985	3 120	746	+30,9
1986	4 262	980	+31,3
1987	5 383	1 194	+21,8
1988	6 405	1 366	+14,4
1989	7 247	1 455	+ 6,5
1990	2 980	578	-60,3
1991	2 559	478	-17,3

¹ Vid prisräkningen har SCB:s exportindex för verkstadsprodukter använts.

Faktiska leveranser

KMI:s utförelsestatistik grundar sig på de uppgifter som redovisas av exportföretagen rörande värdet av levererad materiel.

Tabell 3 visar värdet i miljoner kronor av svensk krigsmaterielexport under den senaste tioårsperioden såväl i löpande priser som i 1968 års prisnivå. Av tabellen framgår även krigsmaterielens andel av Sveriges totala varuexport. Värdena fr.o.m år 1988 avser export från samtliga krigsmaterielltillverkare inkl. statliga myndigheter som är affärsverk. Utförelse av jakt- och sportskyttemateriel från vapenhandlare till enskilda personer liksom till vapenhandlare, som tidigare ingick i totalbeloppet, redovisas sedan år 1988 separat.

Tabell 3. Värdet av svensk krigsmaterielexport under åren 1981-1991 i löpande priser och 1968 års prisnivå², m.m.

År	Sveriges totala varuexport (löp. priser) milj. kr.	Krigsmaterielexport			
		löpande priser milj. kr.	andel av totala exporten %	1968 års priser milj. kr.	värdeförändring %
1981	144 523	1 697	1,17	577	-25,5
1982	167 975	1 588	0,95	481	-16,6
1983	210 310	1 658	0,79	444	- 7,7
1984	242 500	2 178	0,90	554	+24,8
1985	259 985	2 137	0,82	511	- 7,8
1986	265 100	3 243	1,22	746	+46,0
1987	281 433	4 427	1,57	981	+31,5
1988	304 782	6 155	2,02	1 313	+34,0
1989	332 580	6 005	1,81	1 206	- 8,1
1990	339 850 ³	3 327	0,98	645	-46,5
1991	332 900 ⁴	2 705	0,81	506	-21,5

² Vid prisräkningen har SCB:s exportindex för verkstadsprodukter använts.

³ Uppgiften om Sveriges totala varuexport för 1990 har i årets sammanställning korrigerats enligt senare uppgifter från SCB. Korrigeringen innebär ingen ändring av uppgiften om krigsmaterielexportens andel härav.

⁴ Preliminär uppgift

Krigsmaterielens andel av Sveriges totala varuexport för år 1991 uppgår till 0,81 %, mot 0,98 % för år 1990. Genomsnittssiffran för den senaste tioårsperioden är 1,19 %.

Skr. 1991/92:145
Bilaga

Som alltid gäller att förändringar från ett år till ett annat inte ger underlag för några mer långsiktiga bedömningar av utvecklingstendenser. Den avsevärda minskningen av exporten, såväl i absoluta tal som i fasta priser, som skedde under år 1990 och som har fortsatt under år 1991, innebär att värdet återgått till den nivå som förelåg under den första delen av 1980-talet.

En jämförelse av tabellerna 1,2 och 3 ovan visar, att det sammantagna värdet av beviljade utförelsetillstånd under ett år kan skilja sig avsevärt från värdet av faktiska leveranser under samma år. Detta beror på att givna utförelsetillstånd inte sällan avser utförelse som sträcker sig över flera kalenderår, liksom på att tillstånd i vissa fall ej utnyttjas helt.

I tabell 4 nedan redovisas krigsmaterielexporten fördelad på de 16 olika materielkategorierna i krigsmaterieförteckningen.

Tabell 4. Värdet av svensk krigsmaterielexport i milj. kr. under åren 1989-1991 fördelat på krigsmaterieförteckningens huvudområden

	1991	1990	1989
1. Handeldvapen m.m.	2	2	1
2. Artilleripjäser m.m.	206	634	1 747
3. Ammunition m.m.	394	1 008	1 662
4. Robotar, torpeder, minor m.m.	1 586	799	1 294
av. 5. Materiel för stridsledning m.m.	155	334	399
6. ABC-stridsmateriel m.m.	-	-	-
7. Sprängämnen m.m.	77	149	102
8. Fartyg m.m.	-	-	4
9. Luftfartyg m.m.	158	188	384
av. 10. Fordon	50	130	272
11. Materiel för strålning m.m.	-	-	-
12. Fotomateriel	-	-	-
13. Hjälm m.m.	-	-	2
14. Bromateriel	-	-	-
15. Övningsmateriel	63	65	20
16. Maskiner, verktyg m.m.	14	18	118
SUMMA	2 705	3 327	6 005

Till redovisningen av exporten år 1991 som framgår av tabell 4 kan följande preciseringar göras till vissa produktområden. Inom grupp 2 (artilleripjäser m.m.) har utförelsen till ca 60 % av värdet avsett luftvärnspjäser inkl. reservdelar, och till drygt 30 % pansarvärnsvapen inkl. pansarskott. Grupp 3 (ammunition m.m.) omfattar ammunition till såväl handeldvapen som grovkalibriga vapen. Utförelsen under denna kategori har till ca 60 % avsett pansarvärnsammunition. Inom grupp 4 (robotar, torpeder, minor m.m.) har utförelsen till ca 60 % av värdet utgjorts av robotar inkl. reservdelar och tillbehör till sådan materiel, varav till ca två tredjedelar pansarvärns- och luftvärnsrobotar.

Geografisk fördelning

Skr. 1991/92:145

Bilaga

Den i föregående tabeller redovisade totala omfattningen av krigsmateriel-exporten och dess uppdelning på olika huvudområden kompletteras i följande sammanställningar av en redovisning av exportens fördelning, dels på skilda regioner under år 1991 jämfört med den senaste femårsperioden (tabell 5), dels på enskilda länder under åren 1989, 1990 och 1991 (tabell 6). Sammanställningen visar, att den svenska krigsmaterielexporten i genomsnitt under den redovisade perioden till ca 50 % av sitt värde gått till Europa och till ca 34 % till Asien.

Tabell 5. Krigsmaterielexportens fördelning på regioner i procent av värdet under åren 1986-1991.

	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Europa	53	42	33	42	52	81
Nordamerika	4	14	11	10	8	12
Sydamerika	9	4	6	3	1	0
Asien	31	38	50	44	37	6
Afrika	0	2	0	0	0	0
Oceanien	3	0	0	0	2	1
Antal länder	38	40	38	36	33	36

Tabell 6. Exporten av krigsmateriel i tusental kronor år 1991 fördelad på länder (som jämförelse anges även exporten under åren 1989 och 1990)

Skr. 1991/92:145
Bilaga

	1991	1990	1989
Amerikas Förenta Stater	233 028	253 788	562 153
Andorra ⁵	92	-	-
Argentina	178	-	105
Australien	14 938	50 693	25 318
Belgien	221 048	2 293	2 247
Botswana ⁵	45	-	-
Brasilien	2 867	36 524	38 393
Canada	96 048	19 003	48 221
Danmark	182 008	132 718	213 127
Finland	453 554	296 711	91 676
Frankrike	28 343	6 023	3 570
Förbundsrepubliken Tyskland	163 239	201 422	168 569
Gabon	-	14	-
Ghana	-	2 790	2 016
Grekland	-	129	2 198
Hongkong ⁵	-	107	9 848
Indien	29 517	1 117 150	2 444 790
Indonesien	1 782	-	49 791
Irland	41	301	3 015
Island ⁵	67	36	37
Italien	9 218	14 308	80 344
Japan	6 136	34 485	3 275
Jugoslavien	-	53 447	601 334
Luxemburg	46	-	-
Malaysia	47 577	3 640	2 934
Malta ⁵	-	-	31
Mauritius ⁵	75	67	-
Mexico	-	-	6
Namibia ⁵	49	-	-
Nederländerna	218 699	201 021	180 166
Nepal	15 133	-	-
Norge	617 043	477 098	737 886
Nya Zeeland	4 560	5 704	3 382
Pakistan	3 680	4 316	90 617
Peru	-	-	20
Portugal	278	4 632	415
Schweiz	13 873	30 330	12 128
Singapore	59 727	66 100	28 561
Spanien	5 993	53 508	10 619
Storbritannien	48 538	52 969	60 902
Tunisien	219	2 483	10 993
Ungern ⁵	57	-	-
Venezuela	30	79	152 466
Österrike	226 741	203 183	363 847
Summa	2 704 467	3 327 072	6 005 002

⁵ Endast utförelse av finkaliberammunition.

Under år 1991 omfattade svenska tillverkares krigsmaterielexport leveranser till 36 länder. Till 12 av dessa understeg exportvärdet 1 milj. kr. Avseende 6 mottagare år 1991 har exporten utgjorts endast av finkaliberammunition.

Det kan noteras att 34 % av den samlade utförelsen under år 1990 avsåg export till ett land, nämligen Indien (41 % år 1989). Denna export dominerades i sin tur av AB Bofors leveranser av fälthaubitssystem. I takt med att dessa leveranser fullföljts har Indiens andel av totalexporten fortsatt att minska, och utgjorde under år 1991 endast drygt 1 %. Den regionala fördelningen av exporten har förskjutits så att länderna i Europa och Nordamerika

kommit att utgöra de helt dominerande mottagarna av svensk krigsmateriel under år 1991.

Skr. 1991/92:145
Bilaga

Till detta skall läggas utförsel av reservdelar, underhållsmateriel m.m. från Försvarets materielverk till ett sammanlagt värde av 15,4 milj.kr. Denna utförsel skedde i allt väsentligt till Finland och Danmark.

Härutöver skedde under år 1991 utförsel av handeldvapen för jakt- och sportskytte till ett sammanlagt värde av ca 2,3 milj.kr.

Upplåtelse av tillverkningsrättigheter m.m.

Under år 1991 har sex tillstånd lämnats till upplåtelse av tillverkningsrättigheter utom riket. De har avsett tillverkning i Australien (två tillstånd), Canada, Norge, Storbritannien resp. Tyskland.

Prövningen av ärenden rörande licenser sker på samma sätt som när det gäller export av materielen som sådan. Förutom den prövning som föregår varje tillstånd till export av krigsmateriel görs en genomgång av relevanta delar av licensavtalet. Därvid fästs särskild vikt vid frågor rörande licensens omfattning, dess utsträckning i tiden, reexportklausuler m.m.

Regeringen har med stöd av 12 § utförsellagen föreskrivit en skyldighet för företag som överlåtit en tillverkningsrätt avseende krigsmateriel till någon i utlandet att årligen redovisa huruvida överlåtelsen är i kraft samt, om möjligt, huruvida tillverkning skett på basis av denna överlåtelse.

Tretton företag har för år 1991 lämnat sådan redovisning avseende 88 licensöverlåtelser i 19 länder.

Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländsk medborgare får enligt utförsellagen (7 §) inte bedrivas inom landet utan regeringens tillstånd, med vissa undantag. Under år 1991 har inget sådant tillstånd lämnats.

Redovisning av ägande i utländska rättssubjekt

Enligt 10 § utförsellagen skall företag som har tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel årligen redovisa uppgifter om ägande i utländska rättssubjekt som bedriver utveckling, tillverkning, marknadsföring eller försäljning av krigsmateriel.

Six företag har, avseende läget den 31 december 1991, redovisat ägande i 20 utländska rättssubjekt i 10 länder.

De exporterande företagen

Det finns för närvarande ca 60 exportörer av krigsmateriel i Sverige. Av dessa är knappt hälften mindre företag som har tillstånd att handla med jakt- och sportskyttevapen. 37 företag som har tillstånd att tillverka krigsmateriel exporterade sådan materiel under år 1991, varav 25 för mer än 1 milj. kr.

Den främsta exportören under år 1991 var Swedish Ordnance - FFV/Bofors AB, som svarade för ca 60 % av krigsmaterielexporten. Swedish Ord-

nance är sedan februari 1992 helägt dotterbolag till Celsius Industrier AB. Härutöver exporterade 3 företag för mer än 100 milj. kr., nämligen Saab Instruments AB, Saab Missiles AB och Volvo Flygmotor AB.

Två företag, nämligen NobelTech Systems AB och Swedish Explosives AB, exporterade vardera för mellan 50 och 100 milj. kr. Sex företag exporterade för mellan 10 och 50 milj. kr. Dessa var Ericsson Radar Electronics AB, FFV Aerotech AB, Hägglunds Vehicle AB, Norma Precision AB, Saab-Scania AB (flygdivisionen) samt SATech Electronics AB.

Övriga företag med en export överstigande 1 milj. kr är ABB Atom AB, Air Target Sweden AB, Aviation Consulting Partners AB, Bofors Aerotonics AB, Ekman Safety AB, Lindesbergs Industri AB, Mipro AB, Norabel AB, Saab Training Systems AB, SA Marine AB, Statoil Europarts AB, Volvo Aero Support AB och Winscan AB.

Tillsammans svarade dessa 25 företag för mer än 99 % av den totala svenska krigsmaterielexporten under år 1991.